

Η βοήθεια προς την Ελλάδα δεν σημαίνει και συνυπευθυνότητα για το χρέος της

Η περίπτωση της Ελλάδας αποκάλυψε σοβαρές διαφωνίες σχετικά με την οικονομική διακυβέρνηση της Ευρωζώνης σε περιόδους κρίσεων. Η ανησυχία της Γερμανίας είναι κατανοητή: από τη στιγμή που δέχθηκε να αντικαταστήσει το μάρκο με το ευρώ και να δημιουργήσει νομισματική ένωση με χώρες λιγότερο «ενάρετες» από αυτήν, η χώρα ζήτησε διπλή εγγύηση: ενάντια στον πληθωριστικό κίνδυνο, μέσω της ανεξαρτησίας της κεντρικής τράπεζας, και ενάντια στον κίνδυνο να πρέπει να επιδοτήσει τις χώρες που αντιμετωπίζουν κίνδυνο πτώχευσης, μέσω της ρήτρας που απαγορεύει κάθε συνυπευθυνότητα σχετικά με τα δημόσια χρέη. Αυτές οι δύο εγγυήσεις αποτελούν μέρος της ιδρυτικής συνθήκης και η αμφισβήτησή τους θα ισοδυναμούσε για τους Γερμανούς με παραβίαση των θεμελιωδών δεσμεύσεων. Το ομοσπονδιακό συνταγματικό δικαστήριο της Καρλσρούης έκρινε, άλλωστε, στην απόφασή του σχετικά με την οικονομική και νομισματική ένωση ότι δεν συνάδει με το γερμανικό δίκαιο, αφού δεν εγγυάται τη νομισματική σταθερότητα. Επιπλέον, η ρήτρα της μη συνυπευθυνότητας

Μη συνυπευθυνότητα δεν σημαίνει μη βοήθεια. Όταν το ΔΝΤ δανείζει υπό προϋποθέσεις σε ένα κράτος, δεν γίνεται εγγυητής των χρεών του.

είναι απολύτως βάσιμη. Απουσία πολιτικής ένωσης, το κάθε κράτος οφείλει να είναι υπεύθυνο για τα χρέη του.

Όμως, μη συνυπευθυνότητα δεν σημαίνει μη βοήθεια. Όταν το ΔΝΤ δανείζει υπό προϋποθέσεις σε ένα κράτος, δεν γίνεται εγγυητής των χρεών του και δεν του χαρίζει τίποτα. Αντιθέτως, δανείζει με τόκο και αποκομίζει έσοδα (τα οποία είναι ο κύριος όγκος των πόρων του). Η Ε.Ε. θα μπορούσε να κάνει το ίδιο για τα μέλη της χωρίς να αμφισβητήσει την αρχή της μη συνυπευθυνότητας.

Ωστόσο, υπάρχει μια δυσκολία: στο άρθρο 143, η ευρωπαϊκή συνθήκη προβλέπει

οικονομική βοήθεια υπό τη μορφή δανείων στα κράτη-μέλη, αποκλείει όμως ρητά τα μέλη του ευρώ. Η Ε.Ε. μπόρεσε έτσι να δανείσει στη Ρουμανία και στην Ουγγαρία (συμμετέχοντας στα προγράμματα του ΔΝΤ), αλλά δεν μπορεί να εφαρμόσει το ίδιο μέτρο για να δανείσει στην Ελλάδα. Αυτό ενισχύει το σκεπτικό ότι η μη συνυπευθυνότητα και η μη βοήθεια είναι η μία και η αυτή αρχή. Αυτή η ανάγνωση είναι, ωστόσο, εσφαλμένη. Οι χώρες της Ευρωζώνης αποκλείστηκαν για εντελώς διαφορετικό λόγο από τη δυνατότητα λήψης οικονομικής βοήθειας από την Ε.Ε. βάσει της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Το θέμα αφορούσε τότε τα δάνεια για τα ισοζύγια πληρωμών και φαινόταν προφανές ότι από τη στιγμή που θα βρισκόταν ένα κράτος εντός Ευρωζώνης, η ίδια η έννοια του ισοζυγίου πληρωμών θα έπαυε να υφίσταται. Οι χώρες της Ευρωζώνης εξαιρέθηκαν έτσι από το πλεονέκτημα της δανειοδότησης για τα ισοζύγια πληρωμών, για τον απλό λόγο ότι φαινόταν αδιανόητο να τη χρειαστούν. Όπως αποδεικνύεται, όμως, δυσκολίες μπορούν να υπάρξουν και σε κα-

θεστώς νομισματικής ένωσης. Δεν αφορούν αποκλειστικά προβλήματα χρηματοδότησης του εξωτερικού χρέους, παραμένουν, ωστόσο, προβλήματα χρηματοδότησης στις διεθνείς κεφαλαιακές αγορές. Θα ήταν λοιπόν λογικό να καταργηθεί η ρήτρα που κάνει τη διάκριση ανάμεσα σε χώρες της Ευρωζώνης και χώρες εκτός, με την αρχή της μη συνυπευθυνότητας να παραμένει παρ' όλα αυτά σε ισχύ.

Αυτό δεν είναι δυνατό σήμερα χωρίς αλλαγές στη συνθήκη. Μπορεί, ωστόσο, να δείξει τον μελλοντικό δρόμο. Για αύριο, τροποποίηση αυτής της πρόβλεψης στη συνθήκη. Για σήμερα, παροχή βοήθειας υπό τη μορφή διμερών δανείων, βάσει προγράμματος του ΔΝΤ, αλλά και δημιουργία, χωρίς καθυστέρηση, του θεμελιώδους ρυθμιστικού πλαισίου για μια συντονισμένη παρέμβαση στους κόλπους της Ευρωζώνης. Όλα αυτά μπορούν να γίνουν χωρίς καμιά συνυπευθυνότητα σε ό,τι αφορά το ελληνικό χρέος.

* Ο Jean Pisani-Ferry και ο André Sapir είναι αντιστοίχα διευθυντής και senior fellow του Bruegel.